

Βούλα Νικολοπούλου

ΜΕΛΩΔΙΑ

Έτσι που κάθομαι κουλουριασμένη στο πάτωμα με τα βλέφαρα κλειστά νιώθω πως αεροβατώ. Τον σκέφτομαι και γίνομαι όμορφη αποσπασμένη απ' τον εαυτό μου, πλημμυρισμένη μόνο απ' την ανάλαφρη παρουσία του μέσα μου. Ξαφνικά σαν κάτι ανεξήγητο, μια άμεση αντίληψη της υφής και της ύλης των πραγμάτων σαλεύει «τον ύπνο μου» σαν ένα δάχτυλο να χαϊδεύει με παιχνιδιάρικη συστολή τα χείλη μου. Για μια στιγμή χάνω την επαφή μου με την πραγματικότητα, το δωμάτιο, τους τοίχους, το πάτωμα, καθώς νιώθω το κύμα της περπατησιάς του να 'ρχεται προς το μέρος μου. Είναι σα ν' αγναντεύω στην ακροθαλασσιά το ηλιοβασίλεμα και να πίνω νερό στο δάσος, ν' αγκαλιάζω πλατιούς και αόριστους ορίζοντες, σα να κάνω το φυσικότερο πράμα του κόσμου. Λεπτή και ευκίνητη η φιγούρα του, ευγενικό και περήφανο το μοναχικό ύφος του, ανυπομονησία στα μάτια, δύναμη στα χέρια, η οντότητά του κι εγώ, μια επίβουλη, βαθιά ως τα κόκκαλα μετουσίωση. Νιώθω τις αμέριμνες ρίζες μου ν' αγκιστρώνονται στη ζωντανή γη του, σκάβοντας το χώμα και το στήθος του για να βρω νερό. Ακούω το κάθε φύλλο μου να ξεφυτρώνει, σπασμός που ξετυλίγεται διψώντας για κάποια άλλη βροχή –το φως του– γνωρίζω την προσήλωσή του πάνω μου, τη γαλήνη που αποκτώ επιτέλους στο αγνάντεμά του, την αδιάφορη φροντίδα του για τον πράσινο ίσκιο που τυλίγει το κορμί μου. Μοιάζω ανήσυχο παιδάκι που έχει απορροφηθεί να κοιτάζει τον ήλιο με τα μάτια γιομάτα έκσταση και ταυτόχρονα κουκουλώνεται με το πάπλωμα ως τ' αφτιά, γιατί φοβάται τις αχτίδες του. Ταλαντεύομαι, έχω την αίσθηση πως αντιστέκομαι αδικαιολόγητα στο παράξενο συναίσθημα που ανεμίζει γύρω μου – δεν ξέρω τι ακριβώς είναι. Συναίσθημα, κίνηση, πυρετός, μουσική, επιβολή, αναρίγισμα, γιορτή, ψωμί, νερό, ο κόσμος, η ζωή, στον ίσκιο ενός ανθρώπου ο Θεός. Όταν πρωτογνώρισα τον ποιητή ήταν σα να πηδούσα στη φωτιά και ενώ η γλώσσα της έγλειφε τη γραμμή μου, έφτανε ως τα δάχτυλα, με διαπερνούσε και με τσουρούφλιζε, εγώ παρέμενα ανέκφραστη και γαλήνια με την ψυχή μου μόνο να πετάει, γεννιόμουν, ανέπνεα και ξαναγεννιόμουν σ' άλλους κόσμους. Ο ποιητής –των κοριτσιών– διαλεχτός στη μοναδικότητα της χάρης του, σκέφτομαι πως φτάνει μόνο να σε κοιτάζει για να ματώσουν τα μάτια σου. Πλησιάζει τ' όμορφο πρόσωπό του με τις εβένινες φτερούγες, τα μαλλιά, την άσπρη φίνα πορσελάνη, τα μάτια, την ανησυχητική ανάλαφρη καμπύλη, το στόμα, που η υφή του είναι απαλή, δουλεμένη με μετάξι. Εκφραστικό και ζεστό σχήμα, ανάμικτο μέλι και κρασί, φτιαγμένο γι' αγάπη. Τυλιγμένο στη στοργή το ενδιαφέρον του ασυγκράτητο και αληθινό, ούτε επιδειχτικό και ενοχλητικό, μα λεπτό και ευγενικό, χωρίς διαχυτική σιγουριά, μα παιδική αδεξιότητα, μιλάει σ' όλα τα κορίτσια του κόσμου που μένουν με τα μάτια κλειστά γιατί φοβούνται ν' αγγίζουν τη γύμνια τους. Μπλέκει στα μαλλιά τους τα δάχτυλά του και τις παρασέρνει στη μαγεία της απλότητάς του. Τις βοηθάει στο γνώρισμα του εαυτού τους, τους δείχνει το δρόμο για τον ήλιο. Στα μάτια του τα κορίτσια ξετυλίγονται σαν το χρώμα του καλαμποκιού. Πράσινο στην αρχή της νιότης του, ξανθό και φουντωτό –στο μεσημέρι του καλοκαιριού– στα στερνά του. Τον ψάχνω ανάμεσά τους, κοιτάζω τα μάτια τους, ατσαλένιο το σκοτάδι στο εκτυφλωτικό του γκρίζο αντανακλάει η χλωμάδα της ανάγκης τους γι' αγάπη. Γλείφω τα χείλη μου και περιμένω. Τον βλέπω να 'ρχεται λαμπερό και διάφανο. Ένα σύννεφο από πεταλουδίτσες περνάει σύρριζα απ' τα βλέφαρά τους, είναι το βλέμμα του. Χρυσάφενιο φως στην καταχνιά απλώνεται στα σύννεφα και διώχνει τη μαύρη κηλίδα. Η στιγμούλα που ξεπροβάλλει η μέρα. Είναι όλα φως, νιώθεις τη μυρωδιά της γης, την υγρασία. Η φωνή του ανάσα που ψαχουλεύει τα κορμιά τους, σφυρίζει, φτεροκοπάει, αναταράσσεται, γλιστράει, χαϊδεύει, τα πρόσωπα που λάμπουν, ζωντανεύουν, γίνονται όμορφα... Ένα τσούρμιο από κορίτσια γελάνε ιδρωμένα, λουσμένα στο φως, με ωραία μάτια υπνωτισμένα, θαρρώ

παιχνιδίζουν στο νερό της θάλασσας και είναι σα να εξαγνίζονται, ν' ανανεώνονται. Τρυφερή η συντροφιά του, η σχέση φυσική σαν το άρωμα του κορμιού αγκαλιασμένη και απομονωμένη, ο ποιητής περιστρέφεται στρόβιλος γύρω τους και αυτές στο κέντρο του ξεγλιστρούν έξω απ' την πανοπλία των ρούχων τους. Στο τύμπανο της φωνής του μεταμορφώνονται εκστατικές, μαγεμένες, έξαλλες από χαρά. Μέσα στη λάμψη του δαυλού των ματιών του, ξεχείλισμα ενθουσιασμού, προσφέρονται αυθόρμητα, δεσμεύονται στα λόγια του αφοσιώνονται, προχωρούν δίπλα του κατακτημένες. Μοιάζει πανηγύρι, ξεφάντωμα να βλέπεις τα κατσούφικα πρόσωπα να ξανοίγουν σιγά σιγά, να μιλούν στόματα που είχαν κρατήσει μιαν επίμονη σιωπή, ολόκληρο το κορίτσι να λουλουδίζει αποκτώντας συναίσθηση της ανθρώπινης αξίας του πάνω στη γη, να χορεύει κάτω απ' το ποτάμι της γλύκας του, να ορθώνεται για να αντιμετωπίσει τη δόνηση της παρουσίας του ή να φοβάται το πρόσωπό του και να μένει μπουμπούκι. Κι εγώ παράμερα, νιώθοντας την επαφή τους, χαμογελάω εγκαταλειμμένη στο όραμα που ξετυλίγεται μπρος μου, μένω με τα μαλλιά ν' ανεμίζουν στον αέρα, με τα χέρια αδειανά να κρατάω την απεραντοσύνη τ' ουρανού τη στεφανωμένη μ' άρνηση και απουσία. Κλαίω και γελάω θρονιασμένη στην πιο υπέρλαμπρη πλήρωση. Έτσι που κάθομαι απλωμένη στη λιακάδα του τον παρακολουθώ να περπατάει, να μιλάει, να χαμογελάει, να θυμώνει, να πείθει, να συμβουλεύει, να νοιάζεται για τα προβλήματα των κοριτσιών, πάντα ευγενικός, ανυπόφορα υπομονετικός, ανείπωτα επίμονος, γιομάτος ανθρωπιά και αδυναμίες, δυνάστης, αλαζονικός και φωνακλάς, αγνός και ειλικρινής, έχοντας την εκτίμηση όλων τούς μεταδίδει κάτι απ' το πάθος του ή την πείνα του για τη ζωή. Σφυροκοπημένη απ' την ένταση της προσωπικότητάς του, νιώθοντας τα μελίγγια μου να χτυπάνε γρήγορα και ακανόνιστα, ξεφεύγω απ' τις ηλίθιες προκαταλήψεις, τις ψεύτικες αξίες, τους ανόητους φραγμούς, υποκλίνομαι μόνο μπροστά σ' αυτό τον άνθρωπο, τον εύθραυστο και δύσκολο, τον δυνατό στην απαλότητά του, τον απόλυτα ελεύθερο και αληθινό, που με τη ματιά του στυλωμένη σε μένα, γιομάτος κατανόηση και τρυφερότητα διώχνει τη φρενιασμένη πίεση του φόβου μου, απλώνει τα χέρια και αγκιστρώνομαι πάνω του. –Δεν υπάρχει τίποτα άλλο– νιώθω διαποτισμένη, δε μπορώ πια να οπισθοχωρήσω στη χαρά που με διπλώνει στα δυο, που πέφτει πάνω μου, ενώνει τα κομμάτια μου και γίνομαι ο εαυτός μου, ζωντανή και άτρωτη, ζεστή και χαρούμενη, ασφαλισμένη με το χέρι μου μες στο δικό μου. Μα πάλι νιώθω –κάποια γνωστά μάτια– να με κοιτάζουν οργισμένα. Είναι σα ν' αρρωσταίνω, κρύβομαι προσπαθώντας να βρω μια διέξοδο, κλωθογυρίζω βαδίζοντας στα τυφλά, αποβλακωμένη παραδέρνω μ' επιμονή στην απάθεια. Σκορπάω, κατρακυλάω, τουρτουρίζω, φεύγω μακριά απ' το κέντρο του ουρανού, σίγουρα πεθαίνω. Κι ο ποιητής συνεχίζει το θαύμα του αέναος στη μεταμόρφωση του κόσμου, σκαρφαλωμένος στη γυμνή του άνθηση, πελώριος στην τέλεια έξαρση, λαμποκοπάει στη γυαλάδα των κοριτσιών. Ζαλισμένη απ' την ολόφωτη κορφή οπισθοχωρώ αγαπώντας ό,τι είχα αγαπήσει, συντριμμένη τη στιγμή της ολοκλήρωσής μου, κάθε τι που ήταν πραγματικό μου έχει αφαιρεθεί, γεμάτη από κενό και με μια αποθέωση που καμιά λέξη δε μπορεί πια να την εκφράσει... Ύστερα ο κόσμος ξαναμπαίνει στη θέση του κι εγώ συνεχίζω να κάθομαι «ήρεμη» και «χαμογελαστή» αδιάφορη.

Έρση Σωτηροπούλου

ΑΡΕΜΗΛΑΚ Α΄

*Αρεμηλάκ από την κοιλιά της αυγοθήκης
Η οδός Σμύρνης πάνω στο πιατάκι μου
Η οδός Αράτου εντελώς θαλασσινή
αφήνει την Αίγυπτο
με το θείο βρέφος στα χέρια
René Magrittestrasse – απόσπασμα*

Απάντηση στον Σ. Σκαρτσή για τον «Θαλασσινό»

Μια Καλημέρα αναγραμματισμένη, η λάμψη του κρόκου και την ίδια στιγμή ο γρίφος φωτίζεται. Φωτίζεται η σκοτεινή σημασία δύο δρόμων της Πάτρας καθώς διαγράφονται μ' ένα άγγιγμα θείας χάρης σ' ένα ποίημα που γράφηκε το 1974. Η οδός Σμύρνης, όπου βρισκόταν το σπίτι που συνάντησα τον Σωκράτη Σκαρτσή για πρώτη φορά και η οδός Αράτου, που μετακόμισε αργότερα και κατοικεί ακόμα σήμερα.

1967,1968... Ανέβαινα την οδό Σμύρνης, που τότε μου φαινόταν αρκετά απομακρυσμένη, σε μια κατάσταση πυρετού. Εκείνη την εποχή, στο μεσαίωνα της Πάτρας που μεγάλωνα και προσπαθούσα να ξορκίσω τους δαίμονές μου, αυτός ο πυρετός ήταν η μόνη μου άμυνα. Ζούσα σε μια διαρκή έξαψη. Ο Σωκράτης βοήθησε το θηρίο να βρει τη φωνή του. Τα βιβλία, τα ποιήματα που μου έδωσε να διαβάσω, εξακολουθούν και τώρα να είναι τα αγαπημένα μου. Χάρη σ' αυτόν η ποίηση γινόταν στάση ζωής. Ήταν ένας κόσμος καθαρός, ελεύθερος που ορθωνόταν ενάντια στις κοινωνικές συμβάσεις που με έπνιγαν. Αλλά ταυτόχρονα ήταν ένας κόσμος που έπρεπε να στρωθείς για να τον αποκρυπτογραφήσεις. Έπρεπε να πειθαρχηθείς για να τον πειθαρχήσεις. Εκεί συγκρουόμαστε.

Δεν ήταν εύκολη σχέση. Τσακωνόμαστε, εγώ εξαφανιζόμουν. Ήταν απαιτητικός, τον θεωρούσα στριμμένο. Κάθε τόσο χανόμαστε για χρόνια. Αλλά αυτό δεν σήμαινε τίποτα. Το κατάλαβα το 1991. Τελείωνα μία νουβέλα, τη *Χοιροκάμηλο*, είχα κολλήσει για μήνες, τρωγόμουν με τα ρούχα μου. Στα χρόνια που μεσολάβησαν δεν είχα γνωρίσει άλλον ψυχαναλυτή της γλώσσας σαν κι αυτόν. Αναζήτησα το Σωκράτη, είχα να τον ακούσω καιρό. Του έστειλα το κείμενο. Συναντηθήκαμε. Χωρίς περιστροφές, σαν ιερέας βουντού και σαν φακίρης, μου έβαλε τον καθρέφτη μπροστά μου. Όλα ήταν ξεκάθαρα. Την επομένη τελείωνα τη *Χοιροκάμηλο*.

Γυρίζω προς τα πίσω. Από την ανάποδη. Επειδή σκέφτομαι ότι αυτές οι λίγες α μώντας για απουσία αντί για παρουσία. Για αίσθημα εγκατάλειψης. Για έλλειψη αντί για επάρκεια. Να γράψω ότι θα ήθελα να έχει ασχοληθεί περισσότερο μαζί μου, ότι έπρεπε να επιμείνει περισσότερο, να με παρακολουθεί από κοντά, να είναι πιο αυστηρός. Να τονίσω ότι μου λείπει, ότι τον χρειάζομαι ακόμα.

Όλοι αλλάζουμε, ο Σωκράτης μένει ο ίδιος. Ένας γιατρός ή ένας σταρ του στίχου; Γι' αυτό θα τελειώσω με δυο γραμμές από ένα άλλο ποίημα («Ρώτησέ το ο Σωκράτης είπε η Μαίρυλιν»):

*Είσαι ο γενικός σκύλος
Η πιο μεγάλη η πιο τρομερή φοβερή σκοτεινή
αίσθηση της πιο μεγάλης πλατείας.*

*

ΑΡΕΜΗΛΑΚ! Β΄

*Από την κοιλιά
της αυγοθήκης
Η οδός Σμύρνης πάνω
στο πιατάκι μου
Η οδός Αράτου
εντελώς θαλασσινή αφήνει
την Αίγυπτο
με το θείο βρέφος
στα χέρια*

Η οδός Σμύρνης κι η οδός Αράτου ήταν οι δρόμοι όπου διαδοχικά έμενε ο Σωκράτης Σκαρτσής στην Πάτρα, κι οι σίχοι είναι από ένα ποίημα που γράφηκε το 1974. Βρισκόμουν στην Ιταλία πια, τρελή και ελεύθερη, τρόπος του λέγειν ελεύθερη, αλλά πάντως είχα ξεφύγει από τον άμεσο κύκλο της επιρροής του. Η ανάμνηση των απογευμάτων που είχα περάσει σπίτι του, πρώτα στην οδό Σμύρνης και μετά στην Αράτου, συχνά επέστρεφε και με πλημμύριζε ακαριαία, με μια κίνηση αντίστροφη και με τρόπο σχεδόν νατουραλιστικό, όπως όταν κοιτάζεις ένα αυγό και την ίδια στιγμή εκείνο σπάει και χύνεται ο κρόκος, γι' αυτό στο ποίημα υπάρχει αναφορά σε αυγοθήκη, η καλημέρα γίνεται αρεμηλάκ, κ.λ.π.

Πώς περνούσαμε εκείνα τα απογεύματα; Θυμάμαι κυρίως τον εαυτό μου να βγαίνει από το σπίτι του και να περπατάει στο δρόμο. Όταν έφευγα είχα πια σκοτεινιάσει και σχεδόν πάντα ψιχάλιζε. Του είχα αφήσει το τετράδιό μου με τα ποιήματα που θα συζητούσαμε την επόμενη φορά. Ήμουν τρομερά χαρούμενη ή ένιωθα αφόρητα θλιμμένη. Άλλοτε έτρεμα από οργή. Συχνά βρισκόμουν σε κατάσταση έξαρσης. Περπατούσα στις μύτες των ποδιών μου άκρη άκρη στο πεζοδρόμιο και κατέβαινα στο λιμάνι. Έφτιαχνα σίχους στο μυαλό μου, προσπαθούσα να γράψω νοερά τα ποιήματα για την επόμενη συνάντηση. Η σχέση μας ήταν στην κόψη του ξυραφιού. Είχαμε τσακωθεί αρκετές φορές και κάποτε μ' έδωξε κι αρνήθηκε να με δει για μερικούς μήνες. Τελικά οι περισσότερες αναμνήσεις μου αφορούν τι συνέβαινε εκτός των τειχών, αφού δηλαδή είχα φύγει από το σπίτι του και περιπλανιόμουν στους δρόμους.

1968-1970, ήταν για μένα ο μεσαίωνας της Πάτρας. Μια εποχή μουντή βυθισμένη σε λήθαργο, όπου ακόμα και το ξέσπασμα χαράς ηχούσε σαν κραυγή απελπισίας. Περνούσα μια ταραγμένη εφηβεία κι ο Σωκράτης Σκαρτσής ήταν τότε ένας νεαρός φιλόλογος με πάθος για την ποίηση.

Μου έδωσε να διαβάσω E. E. Cummings, ποιήματα Σουμερίων και Βουσμάνων. Διάβαζε τα δικά μου πρωτόλεια αλλά ποτέ δεν με αντιμετώπισε με επιείκεια, σαν ένα παιδί που γράφει και πρέπει οπωσδήποτε να το ενθαρρύνουμε. Κάθε μας συνάντηση θα μπορούσε να συνοψιστεί σε ένα από τα γράμματα του Ρίλκε σ' έναν νέο ποιητή.

Με βοήθησε να βρω τη δική μου φωνή, να διαμορφώσω μια στάση όπου το γράψιμο δεν ήταν τυχαία επιλογή αλλά τρόπος ζωής. Τίποτα δεν ήταν εύκολο μαζί του, τίποτα δεν ήταν παρηγορητικό.

Εφ. Αυγή, Αθήνα, 2003